

CHRON

Jak se cítit alespoň
o trochu méně
unaveně

30 let fenoménu
„Friends“

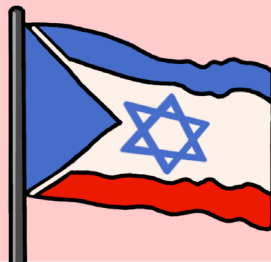

Dva pasy? A jsi z Ruska?
Tak to ne

12

Česko a Izrael: 16
Nerozlučná
a bezvýhradní dvojka

Historické
okénko měsíce
října

10

Kde
selhala
digitalizace?

6

Jak dusíkaté sloučeniny
zase jednou změnily
svět a stvořily
nadstátnost EU

8

4

Fentanyl,
Trump
a zvuky country:
rozhovor o US
volbách

Program 1. Workshopu

8.30 Registrace

9.30 Zahájení I. přípravného setkání (aula 300)

- Ivet Nguyen, hlavní koordinátorka
- Matěj Hulička, zástupce hlavní koordinátorky
- Prokop Válek, zástupce hlavní koordinátorky

10.00 Modelové aktivity

- v modelových/orgánových místnostech, viz níže

10.40 Dopolnední semináře

- Dominika Píhová (místnost 101):
Každodennost na Ukrajině v době války
- Aleš Michal (místnost 220):
Extremizmus v ČR a polarizace společnosti
- Vanda Seidelová (místnost 103):
Od Summitu – do Summitu, cesta životem Summiťačky
- Barbora Novotná (místnost 304): *Budoucnost OSN (nejen) v souvislosti se Summitem pro budoucnost*
- Panelová diskuse se členy sekretariátu PSS (místnost 319):
Erasmus, stáž, studium v zahraničí

12.00 Obědová pauza

13.00 Odpolední program v modelech a orgánech

ILO	101	G20	220	NATO	319
WHO	103	HRC	303	UNEA	346
UNSC	214	DISEC	304	EU	347

4

Předvolební okénko
do srdce Spojených států

6

Zmatek na stavebních úřadech:
Kde selhala digitalizace?

7

Dva pasy? A jsi z Ruska?
Tak to ne

8

Jak dusíkaté sloučeniny zase jednou
změnily svět

10

Historické okénko měsíce října

12

Jak se cítit alespoň
o trochu méně unaveně

14

30 let fenoménu „Friends“

16

Co na to AMO? –
Česko a Izrael

18

Co na to redakce? +
křížovka

Editorial

MONIKA JEŘÁBKOVÁ

ŠÉFREDAKTORKA

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

s velkou radostí Vás vítám na prvním workshopu letošního jubilejního ročníku Pražského studentského summitu! Zejména potom Vás všechny, kteří jste se ocitli v roli delegátek a delegátů poprvé. Věřím, že pro Vás Summit může být úplně novou zkušeností a ne jen pár dní strávených na workshopech zde na Právnické fakultě. Zkušeností, kterou mohly získat už stovky studentů v minulých 29 ročnících PSS. A přesto bude ta Vaše zcela jedinečná.

Zároveň si ale dokážu představit, že i přes veškerou pozitivní energii Summitu se možná cítíte nejistě – věřte, že nejste sami. Každý, kdo se někdy pustil do něčeho nového, zná pocit směsi vzrušení a obav z neznámého. A právě o tom je i tento projekt – o překonávání překážek a objevování nových možností, nebo také o drobných momentech, které Vám ale zůstanou v paměti. Může to být ranní káva, která Vás postaví po náročné cestě do Prahy a vstávání v 5 ráno na vlak na nohy, nebo neplánovaná konverzace, která se rozvine během pauzy a během které se třeba zasmějete. Summit rozhodně není jen o jednání a o velkých rozhodnutích, je především o lidskosti.

Teď stojíme všichni na začátku. Možná stále trošku tápete a nevíte, co přesně očekávat, možná už představu máte a naplní se, možná bude realita úplně jiná. V každém případě jsme tady pro Vás a za celou redakci mohu říct, že jsme moc rádi, že Vašeho příběhu můžeme být alespoň z části součástí.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, vítejte na Summitu.

Fentanyl, Trump a zvuky country: předvolební okénko do srdce Spojených států

VÍT ŠEFL

ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Zachary Lavengood je doktorandem na Institutu mezinárodních studií FSV UK specializující se na teritoriální studia a válečné konflikty. Narodil se ve městečku Clarksville v Tennessee, vystudoval střední a vysokou školu v Memphisu. Ačkoli posledních deset žije mimo Spojené státy, pojí ho s nimi stále rodina a přátelé. Bedlivě sleduje nadcházející prezidentské volby, které se v zemi odehrají již 5. listopadu.

Jste ze státu Tennessee, posloucháte rád country?

Ano, i když mám raději starší „honky-tonk“ hudbu než moderní pop-country, s nímž u nás v Nashvillu začínala třeba Taylor Swift. Jsme také slavní pro naše blues, které má zase centrum v Memphisu. Milujeme naše muzikanty, stačí se podívat na prezidentské volby z roku 2020, kdy u nás získal Kanye West nejvíc hlasů v celé zemi.

Pozorujete teď nějak politickou situaci ve vašemrodném státě?

Snažím se. Lokální politika je v Tennessee hodně předvídatelná, ale kdybych to měl shrnout, dvě největší témata jsou zde ekonomika a měnící se obyvatelstvo. I v okolí mého městečka se neustále otevírají nové továrny, které potřebují kvalifikované a vzdělané lidi. Ti se sem zpravidla stěhují odjinud a zvedají tak životní náklady všem ostatním. Roste urbanizace, ateismus i etnická diverzita. Mění se celková tvář státu, což některé konzervativce rozčiluje.

Není přesto Tennessee součástí regionu „deep south“, tedy pevně v republikánských rukou?

To je pravda, Trump zde v roce 2020 vyhrál s 60 procenty. Máme republikánského guvernéra, senátory a 8 z 9 reprezentantů. Na lokální úrovni je to trochu jiné, jelikož města jako Nashville a Memphis se dají považovat za „filalová“, tedy ani republikánská, ani demokratická. Ačkoliv zde roste diverzita, konzervativní lidé na venkově jsou disciplinovanější a jednoduše chodí pokaždé volit.

V okolních státech je palčivým problémem i fentanyl, syntetický a snadno dostupný opioid. Jen v Tennessee na předávkování zemřelo v roce 2022 téměř 4000 lidí. Odkud se tato krize vzala?

Nezačala v Tennessee, ale rozhodně tam již zanechala velkou stopu. Na konzervativní stát tady byly drogy vždycky překvapivě časté, ale v posledních dvaceti letech se to hodně změnilo. Už nenajdete „party drugs“, lidem jde spíš o únik. Nejdřív to byl heroin z Golfského zálivu a potom se začaly objevovat opioidy ve formě tabletek. Doktoři vám je předepíší a můžete je brát na chronickou bolest, na léčbu jiných závislostí nebo třeba z nudy. Většinou jsou pak odrazovým můstkem pro tvrdší drogy, jako je fentanyl. Ten je o tolik nebezpečnější, že po něm kolabují lidé v Nashvillu na ulici. Pokaždé, když se vracím domů do Clarksvillu, slyším o dalších kamarádech ze základky, kteří se mezitím předávkovali.

Má to co dočinění s celým regionem Appalačského pohorí?

Ano, po uzavření všech dolů a odchodu podniků se celá oblast ekonomicky propadla. Lidé se nudí, nemají dobré vzdělání ani vyhlídky, že by se kdy odstěhovali. Rodiny tam drží pospolu, a i kdyby se někdo chtěl odstěhovat na sever nebo na západ, kde je ekonomika lepší, neso si spolu hodně stigma. Lidé na jihu a obzvlášť v Appalačských horách mluví se silným přízvukem, který na mnohé působí negramotně. Můžu pořádat přednášku na jadernou fyziku, ale pokud budu mluvit tak, jako

mluvím doma, Američané mi nic neuvěří. Proto jsou drogy v téhle části Spojených států tak populární. Lidé se nudí, nedokážou odejít a nemají naději na změnu.

Mluvíte o naději, snaží se republikáni nebo demokrati v rámci voleb nějakou nabídnout?

Je to rozhodně velké téma. Každý, koho znám, do jisté míry cítí apatii, beznaděj. Obamu jsme zvolili, protože naději nabízel, ale to se úplně nenaplnilo. Dnes jsou všichni opatrnější, a i když politici mluví o tom, že chtějí věci zlepšit, o naději to úplně není. Republikáni chtějí uzdravit společnost, kterou zkazili určití lidé, zatímco demokrati mluví víc o strukturálních chybách, které je potřeba napravit. Nevím, kolik z toho je možné. Popravdě nikdo nevěří, že se Amerika během příštích čtyř let zlepší. Všichni spíš doufáme, že se nezhorší.

Může s tím průměrný Američan něco dělat?

Může jít k volbám. Tato země potřebuje zásadní změny seshora, ale ty se dělají těžko, když v Kongresu stále sedí lidé, kteří odmítají posílat emaily. Nedá se po tak starých lidech chtít, aby mysleli na budoucnost, kterou už sami nezažijí. Jejich děti a vnoučata jsou už stejně s penězi za vodou, tak proč se snažit? Potřebujeme mladé zodpovědné politiky, s nimiž se jejich úspěchy i neúspěchy budou táhnout po zbytek života. Potřebujeme někoho, kdo zažije dobu, kterou pomáhá tvořit.

Jak Kamala Harris, tak Trumpův kandidát na viceprezidenta JD Vance, působí mladě.

To ano, vypadají tak. Kamala řekl bych více než Vance, který má stejně auru člověka bavícího se jenom s důchodci. Oba jsou ale spojeni s Trump-Biden érou, takže teď se bavíme čistě o vzhledu. Rozhodně nejsou mladí do té míry, jako byli Obama nebo Kennedy, jimž to výrazně pomohlo.

Věříte předvolebním průzkumům? Ty v roce 2016 věštily vítězství pro Hillary Clinton.

Moc jim nevěřím, možná s výjimkou těch velkých jako Gallup Poll nebo PEW Research. Jedním z problémů je důvěryhodnost online průzkumů, které stále lze ovlivnit pomocí botů. Od toho se odvíjí druhý problém, a to že spousta těch průzkumů probíhá stále telefonicky. Spam-calling je v Americe tak rozšířený, že mladí lidé nezvedají telefon. Starší generace to ale vidí jako slušnost a telefon zvednou pokaždé. Proto si myslím, že předvolební průzkumy vlastně nadržují republikánům a Trumpovi.

V Evropě naopak radikální strany často dopadají lépe než v průzkumech, protože se lidé zdráhají zprvu přiznat, koho budou volit.

To pro Spojené státy neplatí. Dokud jsem nezačal žít v zahraničí, nedošlo mi, jak málo je v Americe kultu-

ry, kolem níž by si lidé mohli vytvořit vlastní identitu. Politika je její velkou součástí, což jen vybízí k tomu přijímat extrémní pozice. Podporovatel Trumpa to o sobě bez problému řekne, jelikož si tím upevňuje svou identitu. Od těch 50 procent uprostřed toho moc neslyšíme.

Když už je řeč o extrémních pozicích, dokážete si představit scénář, ve kterém se po volbách znovu odehraje útok na Kapitol jako v lednu 2021?

Myslím, že ano. Amerika se nepoučila a lidé, kteří ten útok provedli (nemluvíme teď o Trumpovi, jenž byl rozhodně na vině), nebyli dostatečně potrestáni. Neříkám, že by je měli dát veřejně pranýřovat, ale je potřeba z takových lidí udělat odstrašující příklad. Pokud je jen plácnete přes prsty, pochopí, že to je cena, kterou stačí příště zaplatit. Každý zvládneme dva roky vězení, zvlášť když si myslíme, že zachraňujeme svoji zemi. Samozřejmě bude mnohem více ochranky kolem Kapitolu, ale nevylučuji, že se něco takového stane znovu, pokud Donald Trump prohraje. Pokud prohraje Kamala Harris, dokážu si představit velké zklamání a odchody ze země, ale povstání ne.

”

Potřebujeme mladé zodpovědné politiky, s nimiž se jejich úspěchy i neúspěchy budou táhnout po zbytek života. Potřebujeme někoho, kdo zažije dobu, kterou pomáhá tvořit.

“

Jsou tyhle volby Trumpova labutí píseň?

Je to starý člověk a za čtyři roky bude ještě starší. Pokud se nestane prezidentem teď, buď poputuje do vězení, anebo ho republikánská strana úplně odstříhne. Pokud si ho zvolíme, nebudu se divit, jestli se udrží u moci až do smrti. Američané můžou být někdy hodně zaslepení představou, že naše země bude vždy skvělá a že nemůžeme udělat nic špatného. Mladí lidé tohle už chápou jako součást propagandy z druhé světové války. Nejsme unikátní v historii. Měli jsme dobrý pár dekád, ale můžeme jít ke dnu jako kdokoli jiný. To si myslím, že je zdrojem apatie u hodně z nás. Pohybujeme se stále dál, ale člověk, který se drží volantu, musí doslova zemřít, aby nás k němu pustil. Většina mladých lidí nepodporuje Trumpa ani Kamalu Harris. Chceme jen, aby nás svět konečně pustil k řízení. •

Zmatek na stavebních úřadech: Kde selhala digitalizace?

ADÉLA BEJČKOVÁ

VNITŘNÍ POLITIKA

Díky digitalizaci stavebního řízení bude stačit podat pouze jediný návrh. Intuitivní online formulář vás provede celým procesem krok za krokem. Stavební úřady získají přístup k jednomu přehlednému systému, stát lepší kontrolu nad stavebními řízeními a všichni účastníci okamžitý přehled o aktuálním stavu svého řízení. To sliboval ministr pro místní rozvoj a digitalizaci Ivan Bartoš už v roce 2021 v rámci volební kampaně Pirátů před volbami do parlamentu.

To se ovšem nestalo. Posledních pár měsíců je slyšet rozhořčení ze všech stran. Úředníci si stěžují, že úkony, které jim předtím trvaly pár minut, nyní zabírají hodiny. V programu jsou chyby a pracovníci nejsou vyškolení. Vše vyvrcholilo odvoláním Ivana Bartoše a odchodem Pirátů z vlády. Abychom mohli celé kauze porozumět, musíme nejprve vědět, jak proces stavebního řízení vypadá.

Stavební řízení začíná podáním žádosti a v ideálním případě končí získáním stavebního povolení. To je potřeba při výstavbě nových staveb, při rekonstrukcích či změnách využití stávajících objektů. V rámci stavebního řízení se rozhoduje, zda a za jakých podmínek je možné konkrétní stavbu postavit. Pokud stavební úřad najde zásadní problémy v dokumentaci, vyzve stavebníka, aby žádost doplnil. Pokud tak neučiní, může úřad stavební řízení zastavit.

Od letoška má stavebník získat povolení na Portálu stavebníka (část systému určená pro občany, architekty, developery, atd.). Úředníci mají k řízení přístup skrze Informační systém stavebních řízení (ISSŘ), který má jejich práci ulehčit a modernizovat a přináší také technologické novinky, jako je možnost zobrazení 3D modelů přímo v informačním systému. Jenže systémy nefungují.

Společnost InQool, se kterou jsem se spojila, dodává IT systémy pro celou řadu státních institucí v České republice i na Slovensku. Měla na starost i Informační systém stavebních řízení. Zakázka jí byla zadána Ministerstvem pro místní rozvoj, které zajišťovalo věcné zadání a konzultace s odborníky.

Vloni v létě vyhrála společnosti otevřenou veřejnou zakázku na digitalizaci stavebního řízení. Tuto zakázku

následně na základě námitek jiných společností Úřad pro ochranu hospodářské soutěže zrušil. Následně ministerstvo v listopadu 2023 oslovilo společnost InQool v rámci institutu jednacího řízení bez uveřejnění, jelikož byla vítězem předchozího, byť zrušeného, tendru. Ve stavu tzv. krajní nouze rozhodlo ministerstvo o zadání realizace jedné z minimálních nutných částí digitalizace stavebního řízení, a to ISSŘ. Nutno zdůraznit, že podmínky (zejména cenové a časové) byly stanoveny na základě parametrů předchozí otevřené soutěže z léta 2023 a jejího pevně daného položkového rozpočtu a harmonogramu. Zbylé kritické části DSŘ (např. Portál stavebníka nebo spisovou službu) zadalo MMR jiným dodavatelům.

Digitalizace stále není dokončená. Spekuluje se, zda za komplikace mohl brzký deadline, nedostatečné školení úředníků nebo spuštění nové verze „na ostro“ místo paralelního využívání souběžně se starými programy. Počáteční chyby se objevují při spuštění každého projektu podobné velikosti. Záleží ovšem na komunikaci a rychlosti řešení problémů. Kauza byla silně medializovaná a právě komunikace občas vážla, místo omluvy a vysvětlení bylo slyšet jen odmítání chyb. Nepomohl tomu také fakt, že digitalizace byla jedním z hlavních programových pilířů Pirátské strany. Společnost InQool tvrdí, že pracovala dle platné smlouvy v nejvyšší možné kvalitě a v rozsahu věcného zadání a konstatuje, že se mohla řada věcí udělat lépe, avšak na výsledek mělo dopad mnoho různých faktorů. Otázkou je, jak bude digitalizace dále pokračovat bez ministra Bartoše a s novým dodavatelem a jestli se bude pokračovat v opravování chyb stávající verze, nebo začne celý proces znovu od nuly. •

Dva pasy? A jsi z Ruska? Tak to ne

BARBORA TRČKOVÁ

VOLNÉ TÉMA

Na začátku září schválil Bezpečnostní výbor Poslanecké sněmovny pozměňovací návrh zákona „Lex Ukrajina“, který by zakázal dvojí občanství pro Rusy a Rusky. Pokud by tedy chtěli získat české občanství, museli by se toho ruského zříct. Návrh pochází z pera poslance Martina Exnera za STAN (následně ho však podpořil i ministr vnitra Vít Rakušan), který nabyl dojmu, že jím zlepší bezpečnostní situaci Česka.

Návrh, který by možná na první pohled liberální voliče STANu uspokojil pro svůj apel na boj proti putinovskému Rusku, však po hlubším zamyšlení obsahuje prvky diskriminace (pro všechny ostatní národnosti dvojí občanství možné je) a může také silně zkomplikovat život právě těm Rusům a Ruskám, kteří se proti ruskému režimu vymezují.

Putinova válka?

Návrh STANu staví na principu kolektivní viny ruského obyvatelstva za válku na Ukrajině. Je pravdou, že činy ruských elit jsou podporovány velkou částí ruské veřejnosti. Ačkoliv je obtížné přesně interpretovat statistiky ohledně veřejné podpory ve státě, který je autoritářský a intenzivně využívá propagandu, mnoho nezávislých výzkumů potvrzuje mezi Rusy a Ruskami podporu Putina a naopak negativní naladění vůči evropským hodnotám a demokracii.

Mnoho autorů tak argumentuje, že by měli být Rusové a Rusky kolektivně zodpovědní za válku na Ukrajině, protože v době nástupu Putina k moci byl ruský režim mnohem volnějším, než je nyní. A právě jejich apatie uvolnila Putinovi cestu k jeho dnešní autoritářské, až total-

itní podobě. Ve 21. století mají také lidé více možností posilovat svou odolnost vůči propagandě a hledat kritické zdroje informací než např. občanstvo nacistického Německa ve 30. a 40. letech 20. století, kdy neexistoval internet.

Je však důležité myslet na to, že kritici Putinova režimu existují – a mnoho z nich odchází právě na Západ. Často s nadějí, že se budou moci jednou vrátit a pomoci budovat demokratické Rusko. Na to však potřebují své občanství.

Koho vlastně trestáme?

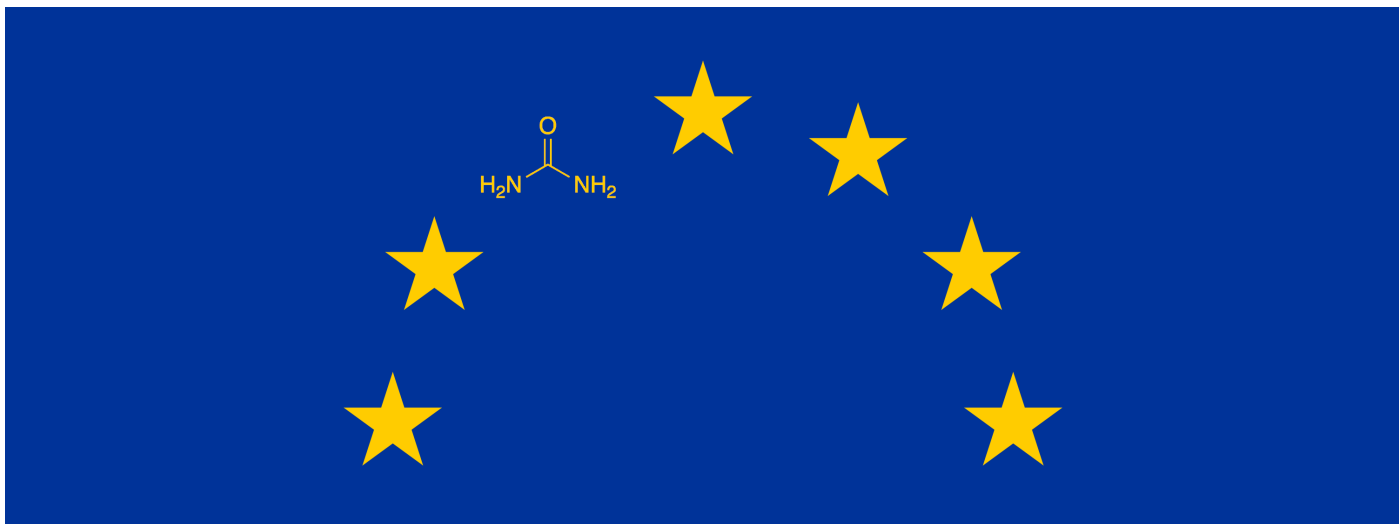
Je pravděpodobné, že návrh STANu by nejvíce poškodil právě zmiňované liberálně smýšlející Rusy a Rusky v Česku. Mnoho z nich se účastní proukrajinských demonstrací nebo se přímo podílí na podpoře Ukrajinců a Ukrajinek v Česku. To je však v Rusku trestné. Z hlediska obav o vlastní bezpečnost či o bezpečnost příbuzných tak pro ně může být nemožné se občanství vzdát, i kdyby chtěli – pro většinu z nich by to znamenalo cestu do Ruska, kde by je nejspíše čekala perzekuce či nucený odvod do armády. Ruského občanství se také podle tamního práva nemůže vzdát nikdo, kdo je již stíhaný. Pro některé je tato

možnost tedy úplně nereálná.

Poslanci STAN argumentují, že ti Rusové, kteří se nechtějí nebo nemohou vzdát svého občanství, mohou přeci i nadále zůstat v Česku na trvalý pobyt, skrze který jsou naplňována prakticky všechna jejich práva kromě politických. Mnoho Rusů a Rusek však usiluje o české občanství proto, že jim propadají ruské doklady a z výše zmíněných důvodů se bojí jít na ruskou ambasádu nebo jet přímo do Ruska a nechat si je prodloužit. S neplatnými doklady však propadá také trvalý pobyt. Argument o trvalém pobytu má tak stále své mezery.

A co ona bezpečnost, kterou argumentují předkladatelé návrhu? Jak přesně tento návrh povede ke zlepšení bezpečnostní situace v Česku se jim nepodařilo vysvětlit. Bezpečnost všech žadatelů o občanství je již nyní zkoumána a rozřadit tyto žadatele předem do skupin „bezpeční“ a „nebezpeční“ je tak poněkud zbytečné – a hlavně diskriminační. Takovéto škatulkování je v právním státu natolik bezprecedentní, že si návrhu kromě ombudsmana všimla už i Evropská unie. Navíc, návrh ohledně občanství nijak nepředěje působení ruských agentů v ČR.

Ve výsledku tak z návrhu nebude profitovat ani národní bezpečnost, ani STAN a už vůbec ne Rusky a Rusové, kteří s tamním režimem nechtějí mít nic společného, nýbrž Putin. Ten doma návrh jednoduše využije k propagandě „Evropané nesnášejí Rusy“ a posílí tím antievropský sentiment. Teď už nezbývá než doufat, že si toto uvědomí zbytek poslanců a návrh na plénu Sněmovny neprojde. ●

Výstižnější vlajka EU? Autor: redakce Chronu

Jak dusíkaté sloučeniny zase jednou změnily svět a stvořily nadstátnost EU

KLÁRA KOLEVSKÁ

STÁLÉ TÉMA (EU)

Chemie, ačkoliv je vědou exaktní, vždy pracovala se zázraky. To, že nás denně překvapují komplikované sloučeniny dusíku z biochemické sféry, není žádnou novinkou. Ale občas i staří známí umí překvapit. Močovina, produkt ureosyntetického cyklu v játrech, který má za účel, aby se tělo neutopilo ve vlastním odpadu, a také jedna z nejhojněji používaných látek v zemědělství – rostlinném i živočišném, už několikrát za historii změnila svět.

V roce 1828, v období rozkvětu experimentální chemie, Friedrich Wöhler omylem díky močovině posunul lidské smýšlení, když při své snaze syntetizovat kyanatan amonný omylem vyrobil právě močovinu. Mělo se jednat o jednoduchou reakci, kdy spojí kyanatan draselný se síranem amonným, avšak očekávaného výsledku se nedočkal. Na první pohled se zdá tento omyl jako prostá chyba v úvaze. Tento neočekávaný závěr však vedl ke světovému zlomu – vznikla tak teorie o tom, že jsou organické a anorganické látky striktně oddělenými sférami. Močovina je totiž na rozdíl od kyanatanů látkou organickou. Wöhler tím tehdy omylem položil první stavební kámen moderní chemie a stavebně velmi jednoduchá močovina pohnula lidským myšlením.

Další zázrak pak močovina svedla před 61 lety v kooperaci s Van Gend en Loos, nizozemskou společností přivážející chemikálie (a v daném případě právě močovinu) z Německa na území Nizozemska. Nizozemské úřady při dovozu však stanovily vyšší clo, než které platilo při vstupu obou zemí do Evropského hospodářského společenství (EHS, předchůdce Evropské unie).

Van Gend en Loos tvrdila, že toto zvýšení cla bylo v rozporu s článkem 12 Římské smlouvy (zakládající smlouvy EHS), který zakazoval členským státům zvyšovat celní sazby mezi sebou.

Klíčové otázky, které byly v souvislosti s touto problematikou řešeny, byly dvě. První pojednávala o tom, jestli se může jedinec (v tomto případě např. společnost) přímo dovolávat ustanovení smlouvy EHS,

a to před národním soudem. Druhá pak řešila, jestli je článek 12 Smlouvy o založení EHS, který o kvótách při dovozu pojednává, přímo aplikovatelný, tj. jestli má „přímý účinek“, což znamená, že se jednotlivci mohou dovolávat práv, která jim poskytuje, před národními soudy členských států. Toto je princip, který platí do dnešního dne a je to jedna z vlastností, která se nám pravděpodobně jako první vybaví při zmínění Evropské unie jako takové.

Římské smlouvy a o jejich důležitosti

Důležitost Římských smluv tkví v tom, že položily základy Evropské hospodářské integrace a staly se klíčovými dokumenty pro vznik dnešní EU. Byly podepsány v roce 1957 v Římě a v platnost vstoupily zhruba o rok později. Jsou dvě – Smlouva o založení EHS a Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (EUROATOM). Právě smlouva o založení EHS je považována za klíčový základ dnešní EU. Za hlavní cíle si pokládala vytvoření celní unie, společný trh, zavedení společných politik (např. v zemědělství), pravidel pro zajištění férové hospodářské soutěže a zřízení hlavních institucí EHS.

I přes důležitost těchto dokumentů však nebyla vždy jasná jejich vynutitelnost. Tu jsme si museli vybudovat časem.

Co na to soud?

Přeskočíme v příběhu rovnou na konec – Soudní dvůr rozhodl, že Evropská smlouva může mít přímý účinek. Vlastně se dá říct, že v ten moment koncept nadstátnosti v otázce EU vůbec byl zakotven a toto rozhodnutí determinovalo i všechna rozhodnutí v budoucnu.

Dva klíčové principy, bez kterých si dnes EU už jen těžko jde představit a které nám případ Van Gend en Loos zanechal, jsou přímý účinek a nadřazenost evropského práva. Díky přímému účinku mohou být některá ustanovení evropského práva přímo aplikována před národními soudy, aniž by bylo třeba, aby je členské státy zvlášť implementovaly do svých právních řádů. Nadřazenost evropského práva nám pak zaručuje přednost práva EU před právem členských států, pokud dojde k jejich konfliktu.

Tento případ se stal klíčovým milníkem v procesu integrace Evropské unie, protože posílil její právní řád a zajistil, že se právo EU může efektivně prosazovat nejen na mezinárodní, ale i na vnitrostátní úrovni.

Nic není samozřejmost

Soud rozhodl a opět se projevilo, že vývoj přírodních a společenských věd není natolik odlišný. Pokrok není vždy činěn vědomě. Naopak se dá možná říci, že ty nejlepší změny přicházejí v průběhu. Stejně jako pan Wöhler netušil, že boří základy vitalismu, společnost Van Gend en Loos si pravděpodobně jen těžko představovala, že při boji za svá garantovaná práva mění elementární smýšlení o EU jako mezinárodním útvaru. Nadstátnost je jedna z klíčových vlastností dnešní Evropské unie. Nebyla ale vždy samozřejmostí. Právo je možná více než cokoliv jiného společenský fenomén a stejně jako všechny společenské ukazatele prochází vývojem. ●

Historické okénko měsíce října

MATĚJ KOŠAŘ

HISTORICKÉ OKÉNKO

Říjen je 10. měsícem v roce, jeho název pochází od slova říje. V tomto článku jsem vybral 2 zajímavé události, které se v minulosti v tomto podzimním měsíci staly.

Pariser Platz 1990 Zdroj: el Periódico

Sjednocení Německa

Třetího října 1990 se po 45 letech opět sjednotilo Německo. Pro kontext, Německo bylo po prohrané Druhé světové válce rozděleno na čtyři okupační zóny – americkou, britskou, francouzskou a sovětskou. Zatímco první tři zmíněné okupační zóny se sjednotily ve Spolkovou republiku Německo a Západní Berlín, ze sovětské okupační zóny vznikla Německá demokratická republika.

Soužití obou těchto republik nebylo bez problémů. Západní Spolková republika Německo byla demokratickou zemí s demokracií a tržním hospodářstvím, zatímco východní Německá demokratická republika byla zemí s komunistickou totalitní vládou a plánovaným hospodářstvím. Obě se navíc nacházely v jiné sféře vlivu. SRN ve sféře vlivu USA, NDR ve sféře vlivu SSSR. Mezi nejvýraznější rozkoly tohoto soužití patří zajisté dvě berlínské krize. První berlínská krize probíhala mezi lety 1948–1949, kdy Sovětský svaz provedl blokádu Berlína. Tato blokáda byla ale neúspěšná, jelikož spojenci vytvořili letecký most, kdy letadla zásobovala Berlín takřka nepřetržitě vším zbožím, které bylo potřeba. Letecký most neměl však jen kladný účinek. Během jeho fungování zemřelo 70 členů spojeneckých posádek.

Druhá berlínská krize měla počátek v roce 1958, kdy v důsledku volného pohybu Západním a Východním Berlínem došlo k odlivu mozků do Západního Německa.

Vláda Východu požadovala včlenění Západního Berlína pod NDR, což ale Západ odmítl. Ještě před samotným vyvrcholením celé krize se setkali americký prezident Kennedy a sovětský vůdce Chruščov, aby společně našli řešení krize. Nenašli. Proto bylo 13. 8. 1961 rozhodnuto o uzavření hranic a o výstavbě Berlínské zdi, která oddělila Západní Berlín od Východního na skoro třicet let. Vlivem Perestrojky (přestavby) a liberálnější vlády sovětského vůdce Gorbačova docházelo k oslabení moci komunistů v celém Východním bloku. Na podzim roku 1989 uteklo mnoho obyvatel NDR před velvyslanectví SRN v Praze do Západního Německa. Po abdikaci Ericha Honeckera (vůdce NDR) nabraly události rychlý spád. 9. listopadu 1989 padla Berlínská zeď, nedlouho potom souhlasil Gorbačov se sjednocením Německa, ke kterému došlo 3.10.1990.

Ačkoliv by se mohlo zdát vše idylické, oněch 45 let, po které bylo Německo rozděleno, je stále poznat například na rozdílné kvalitě života, ekonomice, politickém přesvědčení, ale třeba i na náboženství západní a východní části země.

Vojtěch Boris Luža Zdroj: Wikimedia

Generál, co padl se zbraní v ruce

Druhého října 1944 zemřel tragicky armádní generál Vojtěch Boris Luža. Tento veterán z ruských legií, hrdina z bitvy u Zborova, člen Sokola, odbojář, byl zabit ve Hřištích u Přibyslavi. Celou válku byl zapojený v odboji. Po prozrazení několika odbojářů v září 1944 se rozhodl pro přesun z Čech na Moravu. Po dlouhém pochodu se zastavili ve Hřištích u Přibyslavi, kde na ně staros-

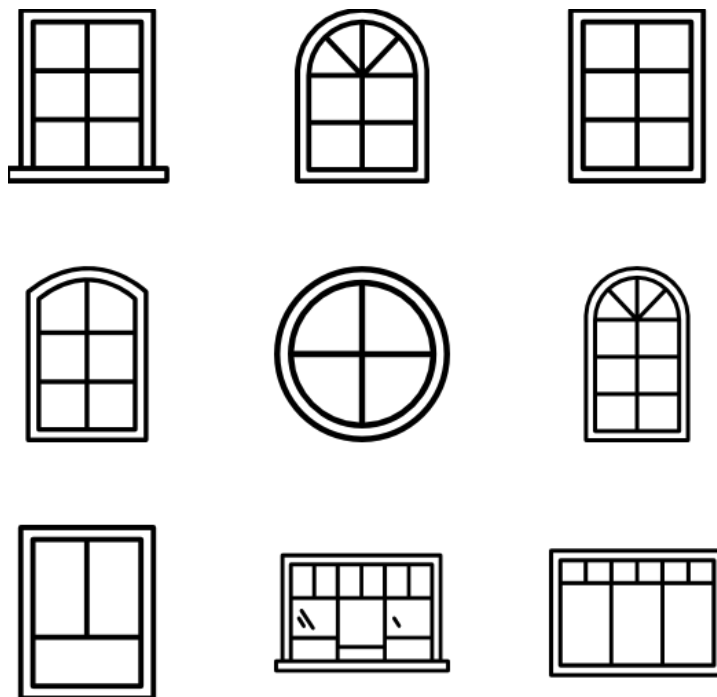
ta ze strachu z provokace zavolal protektorátní četníky, kteří v 17. hodin vtrhli do hospody U Němců, kde Luža spolu se svým pobočníkem por. Josefem Korešem pobýval. Nastala přestřelka, při které byl Luža zabit na místě, jeho pobočník Koreš utekl z hospody a na nedalekém poli spáchal sebevraždu.

Odveta partyzánů na sebe nedala dlouho čekat. 26. října přepadla skupina partyzánů v čele s Lužovým synem Radomírem četnickou stanici v Příbyslavi a zastřelili zde 5 četníků. Vojtěch Luža dnes zůstává jedním ze tří československých generálů, kteří zemřeli se zbraní v ruce. Jelikož Mejstřík a Untermüller zemřeli během Pražského povstání, Luža je tak jediným československým generálem, který zemřel během odbojové akce se zbraní v ruce.

A co se stalo přímo dnes?

26. říjen není z pohledu historie příliš významným dnem. Roku 1863 vznikla v Británii Fotbalová asociace, která stanovila pravidla fotbalu, v roce 1939 se stal prezidentem Slovenského státu klerofašista Jozef Tiso. Roku 1765 se narodil v Přešticích Jakub Jan Ryba, autor České mše vánoční, ve Francii roku 1759 revolucionář Danton a roku 1916 prezident Francie Francois Mitterrand. Roku 1947 se narodila i Hillary Clintonová, bývalá první dáma USA, ministryně zahraničí a neúspěšná kandidátka na prezidentku v roce 2016 proti Donaldu Trumpovi.

A dnešek je pro mnoho z vás také prvním dnem na Summitu. Přeji vám, ať je pro vás 26. říjen roku 2024 dnem, který vám změní život. ●

Jak se cítit alespoň o trochu méně unaveně

VÍT POŘÍZ

HONEST GUIDE

Myslím, že není prakticky možné se bavit se skupinkou studentů, kde by si alespoň jeden člověk nestěžoval na to, že se cítí unaveně. Občas to ani není kvůli nedostatku spánku, jde jednoduše o chronický pocit únavy. Na internetu lze najít spoustu tipů, často pocházejících od lidí, kteří jsou v úplně jiné situaci než průměrný student a upřímně, ani já si nehodlám hrát na experta přes spánek (tenhle článek píšu kolem půlnoci s jednou kávou v sobě). Chtěl jsem v následujícím textu nicméně popsat pár tipů, které mě naučily tři roky na vysoké škole a které třeba můžou pomoci někomu dalšímu.

Nebyli jsme stvořeni k tomu, co dnes děláme – to je jednoduchá odpověď na otázku, proč se neustále cítíme unavení. Podle antropologů naposledy, kdy naše těla měla čas se adaptovat na okolní prostředí, bylo v době, kdy jsme žili jako lovci a sběrači. Od té doby jsme díky našim velkým mozkům dramaticky změnili svět kolem sebe, aniž by to evoluce stihla dohnat. Zatímco před deseti tisíci lety byla hlavní lidská rozhodnutí: „co dneska ulovím?“, „kam půjdu pro vodu?“ nebo „je to jídlo jedovaté?“, v dnešní době udělá průměrný člověk mnohonásobně více komplexních rozhodnutí a to ještě předtím, než vůbec vyjde z bytu. Přestože nedostáváme zdaleka tolik fyzické aktivity jako tehdy, cítíme se více unavení. Deadliny, povinnosti, vztahy, všechna tato rozhodnutí zanáší mozek neurotransmitery, které se v mozku hromadí a dělají každé rozhodnutí těžší a těžší. No a existuje jediný způsob, jak tyto neurotransmitery odbourat – spánek.

Spánek

Duh, uvědomuji si, že není úplně objev, že spánek pomáhá proti únavě. Stejně si ale myslím, že je fajn se zamyslet nad některými jeho aspekty.

Zaprvé mám občas pocit, že existuje určitá posedlost tím, že člověk MUSÍ spát osm hodin denně. Tato průměrná hodnota se z nějakého důvodu doporučuje jako optimální hodnota pro všechny, přestože někomu může ke zdravému spánku stačit jenom šest hodin a někomu zase nemusí stačit ani deset hodin. Osobně se mi dřív stávalo, že jsem se dostával do začarovaného kruhu. Až moc jsem se snažil dbát na to, abych se vyspal celých osm hodin, stresoval jsem se tím, a tím pádem jsem pak nemohl usnout. Pokud se druhý den budím sám od sebe a necítím se přes den podrážděně, možná

mi jednoduše stačí spánek méně.

Další věci jsou geneticky předem dané predispozice. Přibližně čtvrtina populace je geneticky předurčena k tomu, aby byla unavená až později v noci, zatímco přibližně 15 % je od přírody ranními ptáčaty. Toto rozdělení dává smysl i v kontextu našich předků. Evolučně bylo výhodné, aby část skupiny hlídala tábořiště pozdě do noci a část se budila brzo ráno. Nicméně to teď znamená, že pokud jsem se narodil jako noční sova (a mezi mladými lidmi je to zastoupení ještě o několik procent vyšší), tak budu mít poměrně velký problém fungovat správně v dnešním světě. S tím bohužel nejde nic dělat. Co může alespoň pomoci, je respektovat svoje tělo a nenechat se strhnout „Hustle Culture“. Probudím se prostě co nejpozději, co mi ještě ranní dojíždění do školy dovolí, a nechám si posilovnu na odpoledne. Zároveň je taky fajn snažit se, aby alespoň ten spánek, který dostanu, byl co nejkvalitnější. To zahrnuje několik faktorů:

Screentime

Koukání do obrazovek se v souvislosti se spánkem skloňuje tak moc, že to už asi každý někdy slyšel. Překvapivě jsem ale při rešerši narazil na několik zdrojů, které říkaly, že vliv modrého světla z obrazovek na spánkový rytmus člověka je nadhodnocován. Takže kdo ví. Každopádně je určitě cennější si číst pár minut před spaním knížku, než bezmyšlenkovitě scrollovat reelsky, a jestli to navíc ještě může pomoci k dobrému spánku, tak proč ne.

Občas mi také pomáhá přemýšlet nad tím ve smyslu: „Dneska výjimečně nemám povinnosti, nejdu nikam s kamarády, tak bych mohl aspoň tentokrát dodržet spánkový režim.“ Často je to právě tato myšlenka, co

mě konečně donutí uvědomit si, co dělám, a odtrhne mě od scrollování.

Káva

Káva je rozhodně skvělý nástroj, kterého se není třeba vzdávat. Je potřeba se ale zamyslet nad tím, jak ho používat s rozumem.

Když je tělo unavené, produkuje chemickou látku adenosin. Molekuly adenosinu se vážou na adenosinové receptory v mozku, což způsobuje pocit únavy a posléze spánek. Molekula kofeinu má podobný tvar, zvládne proto zablokovat adenosinové receptory a nějakou dobu tak zabraňuje pocitu únavy. Nezabraňuje však samotné produkci adenosinu, ten se v těle mezitím tvoří dál a hromadí se. Jakmile se molekuly kofeinu začnou rozkládat, receptory jsou najednou opět k dispozici, všechen nashromádaný adenosin se může navázat a tělo se zaplaví zprávami, abyste šli spát. Právě proto pak lidé, kteří ráno spoléhají na kávu, pocítují odpoledne náhlý pokles energie.

Řešením rozhodně není dát si další kávu. Ze začátku to funguje, ale po nějaké době si tělo zvykne a jednoduše vytvoří více adenosinových receptorů. Člověk tak potřebuje více kofeinu pro stejný účinek a cyklus se opakuje. Lepší je s odpolední únavou nebojovat, ale počítat s ní. Když například člověk s ranní kávou počká až do pozdějších dopoledních hodin, dostaví se vlna únavy až později a nezasahuje tolik do produktivní části dne.

Zároveň je důležité vzít v potaz, jak dlouho káva v těle zůstává, než se úplně odbourá. Poločas rozkladu kofeinu je přibližně 5 hodin, což znamená, že za 5 hodin je v těle polovina původní dávky a za dalších 5 hodin stále ještě čtvrtina. Většina expertů proto nedoporučuje pít kávu po poledni, protože zbylý kofein může negativně ovlivnit kvalitu spánku. Samozřejmě, pokud jdu na kávu s kamarádem nebo mě čeká náročná zkouška, někdy se odpolednímu pití kávy nevyhnu. Důležité však je, aby se to nestalo součástí každodenní rutiny a dlouhodobě mi to nekazilo kvalitu spánku.

Sport

Sport a zdravá strava je další faktor, který je poměrně všeobecně známý pro kvalitní spánek. Chtěl jsem jenom zmínit něco, s čím jsem se setkal, když jsem začínal pravidelně cvičit. Všude jsem slyšel, jak mi to dodá spoustu energie, ale realita byla opačná – cítil jsem se ještě unavenější. Trik je v tom, že tenhle efekt se dostaví až tak po 4 týdnech pravidelného cvičení,

občas i později. Chce to jednoduše setrvat a věřit, že se to časem zlepší. Taky je potřeba to nepřehnat. Deset minut jakéhokoliv pohybu denně je pro začátek víc než dost.

Šlofiky!

Upřímně, ze všech rad, které jsem zatím zmínil, mi tahle pomohla nejvíc. U nás ve škole máme ve studovně místa na ležení a já jsem objevil, že mi dost výrazně pomáhá na pocit únavy prostě si mezi přednáškami dojít na rychlý nap. Ze zkušenosti nemá smysl víc jak 30 minut – nastavím si budík do sluchátek, vypnu na chvíli mozek a občas je to právě to nakopnutí, které potřebuju. Chápu, že na střední to funguje jinak a taková možnost tam většinou není, ale podobné odpočinky jde klidně dělat doma po návratu ze školy a efekt je stejný.

V urgentních případech doporučuji „coffee nap“. Princip je podobný, rozdíl je, že před krátkým zdržením (15-20 min) vypiju hrnek kávy. Tělo si tak odpočine, odbourá v mozku chemikálie signalizující únavu a člověk se budí výrazně svěžejší. Dlouhodobé řešení to není, ale pokud člověk potřebuje rychle probudit, tak je to nejefektivnější způsob, co znám.

Není to vždycky jednoduché

Je potřeba dodat, že někdy prostě unavení budete. Škola a povinnosti jsou občas náročné a člověk nemá na výběr. Několik dní až týdnů tak musíte zvládnout fungovat v režimu „pořád unavený, nic nestíhám“, a o to je pak důležitější se odměnit, až to období přejde. Já v dlouhých zkouškových obdobích předem plánuju delší túru do přírody. Tam se pak snažím nepřemýšlet skoro nad ničím a jdu jenom po turistických značkách. Není to sice magická hůlka, která by najednou zachránila semestr studentské životosprávy, ale pomůže to dost.

Je také důležité zmínit, že někdy únava nemusí být něco, co zvládne člověk vyřešit sám. Dlouhodobá vyčerpanost může být jedním z příznaků duševního onemocnění, na které už běžné rady nestačí. Pokud se tedy několik týdnů cítíte unavení bez zjevné příčiny, není žádná ostuda vyhledat odbornou pomoc.

A nakonec, je dobré přehodnotit svá očekávání. Mít kvalitní spánek neznamená, že se druhý den probudím jako nový člověk, ale že budu mít dostatek energie, abych byl zvládnul normálně fungovat. O tom to celé nakonec je – najít takovou rovnováhu, která mi umožní cítit se většinu dní normálně. ●

30 let fenoménu „Friends“

ZUZANA CHUDÁ

KULTURA

I když první epizoda Přátel vyšla už před třiceti lety (pilotní epizoda byla odvysílána 22. září 1994), show je stále populární po celém světě. Co začalo jako příběh šesti mladých Newyorčanů, kteří se potýkají s nástrahami života, vztahů a práce, se stalo globálním fenoménem, který stále přitahuje nové fanoušky, a to napříč generacemi i kontinenty. Jak se stalo, že Přátelé nejsou pouhým „americkým sitcomem“, ale součástí světové popkultury?

Přetahování v zákulisí

Nyní má seriál v popkultuře vznešené místo, přesto je ale zázrak, že Přátelé vůbec vznikli. Vedoucí pracovník NBC Warren Littlefield cítil, že existuje velká, dosud nevyužitá skupina mladších diváků, kteří touží vidět svůj život na obrazovce, jelikož v televizi témata jako první zaměstnání, první vážné vztahy nebo spolubydlení chyběla. Návrh na Přátele vznikl v roce 1993, kdy NBC vyzvala spisovatele přesně k tomu – programy, které osloví mladší diváky.

Již na začátku roku 1994 se NBC zoufale snažila pro tento nový sitcom, tehdy pojmenován „Přátelé jako my“ („Friends like us“) zajistit herečku Jennifer Aniston jelikož si byli jistí, že Aniston bude další „velkou věcí“. Háček byl v tom, že herečka měla smlouvu se CBS (americkou komerční televizní sítí) a hrála v nadcházející show s názvem Muddling Through. Mezi oběma společnostmi vznikla dohoda, že Aniston může natočit prvních 6 epizod „Přátelé jako my“, ale pokud se „Muddling Through“ uchytlí, zůstane u CBS. A tak se vedoucí NBC, Preston Beckman, pro získání Aniston přiklonil k sabotáži konkurenčního seriálu vysíláním televizních adaptací románů Danielle Steel v sobotu večer, kdy běžel „Muddling Through“ jehož publikum bylo také převážně ženské, aby mu snížil sledovanost. I když to pro NBC znamenalo nižší čísla v sobotním vysílání, zajistilo to ukončení „Muddling Through“ a udržení Aniston u NBC.

Z nuly na sto

Pilotní díl natočil známý režisér sitcomu James Burrows v květnu 1994 a interní reakce v NBC byly spíše vlažné. Show byla označována jako „ne příliš zábavná, chytrá nebo originální“. Vedoucí programového výzkumu ji nenáviděl. Přátelé obdrželi v interním testování známku „vysoce slabá“. Prezident NBC Don Ohlmeyer si myslel, že záběry herců skotačících ve fontáně říkají publiku: „Jsme mladí, jsme hip, tančíme ve fontáně a vy s námi tančit nemůžete.“

Navzdory vnitřním obavám NBC byla show okamžitým hitem. Popularita pořadu umožnila přilákat řadu hostujících hvězd včetně Brada Pitta a Bruce Willise. Sitcom vydělával 25 milionů dolarů za noc. Každá epizoda měla 23 milionů diváků. Příjmy herců se postupně zvyšovaly ze skromných 22 500 dolarů za epizodu v první sezóně na 1 milion dolarů za epizodu v posledních dvou letech. Forbes odhadl celkové příjmy Friends od jejich debutu na 1,4 miliardy dolarů. Z této částky se téměř 816 milionů dolarů rozdělilo mezi šest hvězd.

Proč tak populární?

Producenti určili jako cílové publikum seriálu mladé dospělé a trefili se. Spisovatelé pokryli snad všechna témata, která tuto skupinu zajímají: přátelství, kariéra, láska, sex, manželství, vztahy s rodiči, a dokonce i výdaje za denní potřeby.

Sitcom představuje dokonalý příklad toho, po čem tolik lidí touží; mít skupinu kamarádů, kteří jsou si blízcí a vzájemně se podporují v problémech a bojích. Jsou mladí a stále objevují, kdo jsou. Většina lidí by ráda v ideální realitě měla svou skupinu přátel, která je jako rodina.

Jednou z příčin globálního úspěchu je samozřejmě i humor. Každý, bez ohledu na původ, se může zasmát Chandlerovým sarkastickým komentářům nebo Joeyho naivitě. Přátelé balancují mezi situační komikou, slovními hříčkami a humorem postaveným na charakteru postav. Zatímco kulturní odkazy byly někdy specifické pro USA, mnohé vtipy fungovaly napříč zeměmi – jako například Phoebin podivný smysl pro humor nebo Joeyho neustálá chuť k jídlu.

V zemích, kde bylo do té doby televizní vysílání strohé, bylo osvěžující sledovat partu přátel, jak se s humorem pere se životními problémy.

Odkaz Přátel

„Přátelé“ se vysílali ve více než 100 zemích. Například v Číně jsou oblíbeným způsobem, jak se studenti učí

Šestice seriálových přátel Zdroj: medium.com

hovorovou angličtinu a slang. Nejedná se ale jen o samotný seriál. Central Perk, fiktivní kavárna, kde se postavy scházely, se stala předlohou pro skutečné kavárny po celém světě. Najdete je v Dubaji, Paříži nebo dokonce v Istanbulu, kde fanoušci mohou posedět na „Moničiny gauči“ a dát si kávu. Kavárny inspirované Central Perkem jsou tak místem, kde se lidé můžou sejit se svými vlastními přáteli.

Sitcom také ovlivnil styl oblékání. Rachel Green, v podání Jennifer Aniston, se stala módní ikonou, a její účes byl v 90. letech celosvětovým trendem vyžadován v salónech od LA po Tokio. Ale nebyla to jen Rachel. Joeyho kožená bunda, Moničiny zástěry nebo Chandlerovy neforemné obleky s vestami inspirovaly i dnešní

nostalgické návraty k devadesátkovému stylu. A i když se móda mění, styl postav z Přátel zůstává v srdcích fanoušků.

Jednou ze zvláštností fenoménu Přátel je jeho neochvějná mezigenerační přitažlivost. Je oblíbený jak u generace, která jej sledovala při prvním vysílání, tak u generace, která jej objevila na streamovacích službách. Přestože se z dnešního pohledu mohou zdát Přátelé kontroverzním seriálem, ať už kvůli nedostatku rozmanitosti či flashbacky na tlustou Moniku, seriál díky tématům z každodenního života zůstává nadčasovou klasikou. ●

F·E·N·O·M·É·N

Česko a Izrael: Nerozlučná a bezvýhradní dvojka. Ale proč?

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY

CO NA TO AMO?

Analytický tým Asociace pro mezinárodní otázky nám pravidelně nabízí své pohledy a rozbory nejdůležitějších otázek aktuální zahraniční politiky. Tentokrát jsme se ptali takto:

“Na začátku října uběhl rok od brutálních útoků teroristického hnutí Hamas na Izrael, které představovaly rozbušku pro izraelskou ofenzivu do pásma Gazy - ta je na mezinárodním poli mnohdy kritizována, mj. kvůli značnému množství civilních obětí. Česká zahraniční politika se v tomto ale vymyká a Izrael i nadále podporuje víceméně bezpodmínečně a nekriticky. Dá se tento přístup a česká loajalita nějak vysvětlit? A proč je těžké v Česku konverzaci o konfliktu a o Izraeli otevírat?”

Pavlína Janebová

Český vztah k Izraeli je historicky podmíněný, od roku 1989 konstantní a dosud nebyl předmětem zásadní veřejné diskuse. Postoje aktérů zahraniční politiky se do značné míry shodují s názorem převládajícím u české veřejnosti. Svým postojem např. k některým izraelským krokům na Palestinských autonomních územích, se Česko (podobně jako často např. Maďarsko) odlišuje od většiny ostatních členských států Evropské unie. Zároveň je ale i jedním z prvků přispívajících k dobrým bilaterálním česko-americkým vztahům.

Zatímco izraelská sebeobrana a snaha o potrestání pachatelů brutálního útoku ze 7. října 2023 je bezpochyby legitimní, její brutalita a porušování mezinárodního práva by měly Česko přimět k uvědomění toho, že právě mezinárodní právo a systém založený na jeho dodržování jsou pro něj jako středně velký či malý stát klíčové. Vymezit se proti jeho porušování neznamená zrazovat svého spojence, kterým Izrael je.

Anna Filipi

Kořeny tohoto postoje leží v české idealizaci malého a historicky utlačovaného národa, který se – dle našeho narativu – dokázal ubránit vnějším hrozbám a vybudoval vlastní stát představující jedinou demokracii na Blízkém východě. Tato představa je pro nás přitažlivá zejména proto, že vnímáme Izrael jako svou paralelu. Podobně jako Izrael, narativ diktuje, český národ zažil utrpení a ponížení sahající až k Husitským válkám, prohře na Bílé hoře, přes Holokaust, Mnichov až po komunistický režim. Podobné výzvy ovšem Židovský národ překonal a stal se v očích Čechů symbolem národní síly a odolnosti, kontrastem k českému poraženectví. Tato perspektiva je dále posílena romantizováním První republiky, kdy byla židovská komunita víceméně integrovaná do české společnosti a kdy Masaryk veřejně podporoval sionismus a migraci Židů do Palestiny.

Toto vnímané historické pouto vytváří z Izraele české alter ego, symbol našich vlastních tužeb a úspěchů. Důsledkem je, že kritika Izraele je často chápána jako kritika nás. Tento emocionální vztah a vnímání Izraele jako ultimátního hrdiny tak brání objektivnímu hodnocení izraelské politiky a vede k téměř bezvýhradné podpoře, která přetrvává navzdory stále rostoucí výsocy problematice represi Palestinců.

Kateřina Velíšková

Česká nekritická pozice vůči Izraeli a izraelské politice má vícero zdrojů. Jsou jimi nesporné historické vazby spojené s vznikem obou národních států, ale i bohaté obchodní a kulturní vztahy. Nadto je zásadní i uniformní přístup českého politického mainstreamu, kde se hlasy kritické vůči Izraeli vůbec neobjevují. Posledním faktorem je pak česká mediální scéna, která současnou válku v Gaze převážně rámuje pohledem izraelské armády či izraelské vládní koalice a hlasy Palestinců často stereotypizuje nebo i karikuje.

Tuhle dynamiku je ale potřeba změnit a kritickou konverzaci o konfliktu (konečně) otevřít. Česká podpora Izraele, kterou lze vidět například v hlasování Valného shromáždění OSN v otázkách současného konfliktu, je pro značnou část světa těžko pochopitelná a těžko slučitelná s deklarovaným lidskoprávním a hodnotovým ukotvením české zahraniční politiky. Česká vyhraněnost také oslabuje sílu společné evropské zahraniční politiky, což dlouhodobě oslabuje možnosti EU konflikt efektivně ovlivnit. ●

Co na to redakce?

ZÁVĚREČNÁ RUBRIKA

Prostor pro vás, vaše otázky a naše odpovědi. Napadlo vás něco při čtení? Nesouhlasíte s nějakým naším pohledem? Máte nějakou připomínku? Nestyďte se a ozvěte se nám v QR kódu níže! V následujícím čísle se vám pokusíme odpovědět.

Odpovědi na podněty z minulého čísla:

Chci být taky tak hot jako redakce Chronu :(
<3

Jak si na summitu udělat kamarády?

Na workshop si přibal balíček bonbonů, vyhlídni si sympatického*ou spoludelegáta*ku, začni konverzaci o počasí nebo špatné / dobré dopravní situaci a poté ležérně nabídni bonbon. Ozkoušeno a ověřeno! Přátelství je na světě!).

Kdyby byly jednotlivé organizace vašich modelů (OSN, EU, G20, NATO) zvířata, jaká by to podle vás byla a proč?

OSN: Olaf z Frozen (furt yappá a je plný optimismu)

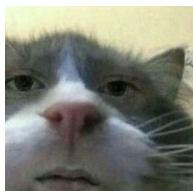
EU: Remy z Ratatouille (protože umí tahat za nitky)

G20: Fretky z Doby ledové (protože byly 2 a v G20 se chodí ve dvojicích)
NATO: Melman z Madagaskaru 1 (ta žirafa) předtím, než se stal šamanem (rezervovaný a opatrný)

Jsem nervózní na prvním ws, máte nějaké rady jak se uvolnit?

Zhluboka dýchej, všechno bude dobré. A nezapomeň ty bonbony, aby sis rychle udělal*a kamarády.

Jaké jsou podle vás hlavní příčiny zániku Sibiřského chanátu?

my když jsme viděly tuto otázku

Jaká je nejlepší linka pražského metra?

B, protože je to IKEA linka.

Je bůh skutečný?

*Bohyně. Je to Ivet.

Šlest

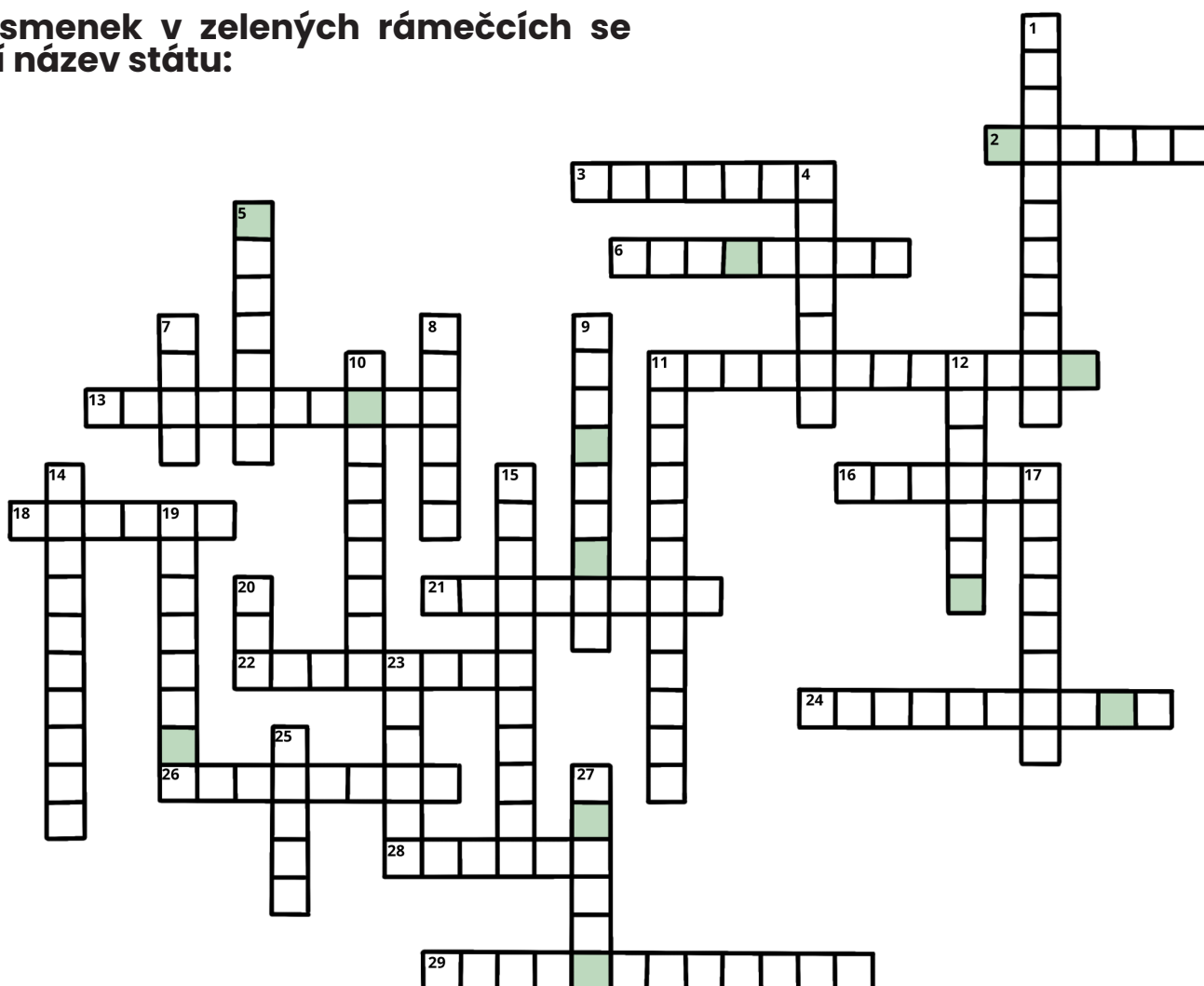
Šlest v medicíně označuje poslechový fenomén různého původu. Obecně jde o zvuk, který vzniká třením pod povrchem těla. Může jít o tření dvou pevných tkání (dva listy pohrudnice či osrdečníku), tření krve o vnitřní povrch cévy či srdce nebo také tření vzduchu o vnitřní povrch dýchacích cest.

(Doufáme, že Vás summit naučí psát hezké otázky, jako je třeba tahle).

Klárky hospodský fun fact z říše zvířat

Jediným savcem, u kterého je známo, že v žaludku nemá kyselinu chlorovodíkovou (HCl), je mravenečník. Je tomu tak z toho důvodu, že díky jeho speciální dietě, která je složená z mravenců, termitů a podobných živočichů, zvládá zužitkovat kyselinu mravenčí, která je těmito druhy produkována. Proč plýtvat energií, když práci někdo udělá za vás?

Z písmenek v zelených rámečcích se složí název státu:

Horizontálně

2. Jméno patrona České republiky, který byl zavražděn svým bratrem.
3. Hlavní město, kde byla podepsána smlouva, která reformovala Evropskou unii (smlouva z roku 2007).
6. Oblast bez hraničních kontrol v Evropě.
11. Největší vnitrozemské jezero na světě.
13. Starověký matematik, známý svou větou o trojúhelnících.
16. Rakouský skladatel známý operami jako „Don Giovanni“.
18. Americký prezident, který vedl USA při založení OSN.
21. Zbraň domorodých Australců, která se vrací, pokud je správně hozená.
22. Legendární potopené město.
24. Národní park na Floridě, známý svými mokřady a aligátory.
26. Jméno revoluce, která proběhla v Československu v roce 1989.
28. Vesnice, kterou nacisté zničili jako odplatu za atentát na Reinharda Heydricha.
29. Slavný symbol svobody nacházející se v New Yorku.

Vertikálně

1. Světelný úkaz na obloze, způsobený částicemi slunečního větru.
4. Nejlidnatější stát Afriky.
5. Středověký japonský válečník.
7. Vojenská aliance založená v roce 1949 na ochranu Evropy a Severní Ameriky.
8. Evropská země, která vyhlásila nezávislost v roce 2008, ale není uznána všemi státy OSN.
9. Objekt s extrémní gravitací, ze kterého nemůže uniknout ani světlo.
10. Jihoamerický stát známý pro tango a Patagonii.
11. Nejvyšší hora Afriky.
12. první československý prezident
14. Starověký vědec, známý pro svůj zákon vztlaku.
15. První česká královská dynastie
17. Slavná indická hrobka z bílého mramoru.
19. Pták s největším rozpětím křídel na světě.
20. Molekula nesoucí genetickou informaci.
23. Mořský savec, který má na hlavě dlouhý spirálovitý „roh“.
25. Horní komora Parlamentu České republiky.
27. Druh nástěnné malby na čerstvou omítku..

tiráž

CHRON, *Občasník Pražského studentského summitu*,
registrováno MK ČR E 16149, vydává Asociace pro mezinárodní otázky (AMO),
Žitná 608/27, 110 00 Praha 1; tel.: 224 813 460; amo.cz / studentsummit.cz;
e-mail: info@amo.cz / summit@amo.cz

šéfredaktorka: Monika Jeřábková, tel.: +420 734 583 098, e-mail: chronicle@amo.cz;

editoři: Barbora Trčková, Adéla Bejčková

redakce: Adéla Bejčková, Barbora Trčková, Klára Kolevská, Matěj Košař,
Vít Poříz, Vít Šefl, Zuzana Chudá

grafika: Adéla Bejčková

sazba: Vít Poříz

korektura: Matěj Košař, Klára Kolevská